

Po glavnoj skupštini UJU u Skoplju

(Tretje mišljenje.)

Delegati, koji behu u Skoplju na glavnoj učiteljskoj skupštini, iznose svoja mišljenja o uzrocima neuspeha iste. Urednik »Tovariša« izneo je kronološkim redom sve što je bilo u Skoplju, drug iz Maribora dopunjuje njegov izveštaj. A meni se čini, da ni on nije izneo pravo stanje stvari, jer izgleda, da ga ni sam ne pozna.

Dopisnici raznih dnevnika objavili su svoje izveštaje onako, kako je to godilo duhu njihovih listova i bilo potrebno prema tadanjoj političkoj situaciji. Učiteljski kongres pao je u najneznodnije vreme, kad su partijske strasti bile najvećma raspaljene. Teško beše održati drugarski značaj skupštine i njezin čisto staleški depolitizirani ton u vremenu, kad su mnogi drugovi sa partijskih zborova dolazili na svoju učiteljsku skupštinu. Ali što je bilo — prošlo je, i dužnost onih, koji behu poslani, da zastupaju društva i izraze njihove želje na skupštini nalaze im, da ništa ne prećutkujući, ništa ne ulepšavajući tim svojim društvima kažu pravu istinu u onom obimu, u kojoj su je sami saznali. Jer zaista, teško je za dva dana kongresa poznati istorijat i uzrok svih događaja, koji su doneli poznate posledice.

Čudno je, da mnogi tako tragično tumače događaje u Skoplju. Naučili smo na skupštine, na kojima se kritika kretala u onom okviru, koji su joj dali oni, čiji se rad kritikuje. A Južna je Srbija puna onih mladih ljudi, koji lome taj okvir. Izveštaji bi morali uzeti više psihološkog rasudjivanja u pomoć, pa bi mnoge stvari učinili razumljivijim. Uzroke takozvanog »neuspeha« trebalo je tražiti u prošlosti, a ne na samom kongresu, jer je kongres samo bilans te prošlosti.

Vratimo se malo na prošlogodišnju skupštinu u Beogradu, pa ćemo i tamo naći jedan uzrok, zbog koga je skupština u Skoplju onako burno završena. Delegati, koji su pažljivo pratili rad skupštine u Beogradu, a niso se žurili na ručak niti mislili o banketima, mogli su zapaziti, da prošlogodišnja kandidacija članova za izvršni odbor nije bila u redu. Tada se nije išlo na to, da u upravi sede samo učitelji, već su partije zahtevale, da ima svaka svoga čoveka u našem, čisto staleškom izvršnom odboru. I šta je bilo u stvari? Evo!

U dane kongresa u Beogradu, sastali su se u hotelu »Ruski Car« delegati pojedinih sekcija i političkih grupa i sporazumeli se o zajedničkoj kandidatoj listi, na kojoj bi svaka partija imala srazmeran broj svojih kandidata. Ali predsedništvo ne sačekalo rezultat toga sporazumevanja, već iznese pred skupštinu drugu listu, koju ova primi misleći, da je to sporazumna lista. Kad su delegati kod »Ruskog Cara« saznali za ovaj prepad, dojurili su na skupštinu i uložili protest. Ali je bilo dockan. Iz milosti dali su im neka mesta u upravi, i stvar se stišala. Delegati su se umirili, ali su sa beogradske skupštine poneli ogorčeno nezadovoljstvo. To se nezadovoljstvo preko cele godine kuvalo u njima, da bukne na skupštini u Skoplju. Članovi Udruženja čekali su rezultate rada nametnute uprave, a kad je ova pretrpela nekoliko neuspeha, kad su učitelji počeli gubiti svoja kravna stečena prava — ogorčenje je išlo vrhuncu i samo čekalo dan, kod čeha buknu silnim protestom. Taj dan beše skupština u Skoplju.

Još nešto. Svi govornici na skupštini u Skoplju zastupali su dva mišljenja: jedni su

bili protiv izvršnog odbora, drugi protiv učiteljske referenata u Ministarstvu. Otkuda to? Evo uzroka:

Prvog dana kongresa pozvao me je drug, koji je prvi govorio na skupštini, da prisustvujem sednici kluba učitelja demokrata (Davidovičevaca) koja se vršila u jednoj gostionici. Drug radikal me je pozvao na sednicu kluba učitelja-radikala, koja se vršila u drugoj gostionici. I šta je donešeno na tim sednicama? — Demokratski su odlučili, da ne daju izvršnom odboru poverenje, jer je Pribečević pristalica predsednik odbora. Radikali su odlučili, da budu protiv učiteljske referenata u Ministarstvu. Te su odluke izražene na skupštini kroz govore većine govornika. Zato sam u svom govoru u Skoplju oštro napao: 1. upravu zbog njenog prošlogodišnjeg izbora i nauspeha i 2. učiteljske govornike, koji su na skupštini zastupali gledišta svojih partija idući tako daleko, da su staleškoj skupštini pretili sa 11. septembrom. Za te klubske odluke drugovi iz Hrvatske i Slovenije nisu znali, otuda čudne zbog onako burne debate. A što je skupština završena tako nezgodno, krivo je predsedništvo, jer je dalo izjavu, da je izveštaj o radu uprave primljen. Skupština je tražila glasanje, dok predsedništvo nije htelo primiti taj predlog, bojeći se, da ne bi ostalo u manjini. A kako bi bilo, videlo bi se, da je pristupljeno glasanju.

Zatim, treba razumeti one mlade učitelje, koji služe po najzabačenijim selima Južne Srbije, te nemaju prilike, da se sastanu i razgovore sa svojim drugovima, već provode samotni život gorama i nemanjem puteva odvojeni od ostalog sveta. Oni žive usamljeni, predani dužnosti svojoj, oduševljeni idealizmom rade za dobro i napredak otadžbine, a za nagradu dobijaju ukidanje i onih jasnih i zlehudih prava, koja su teškom mukom stekli. Za njih su dani skupština dani izražaja bola od pretrpljenih patnji, tada oni daju oduške svome gnevju i grmnu silnim protestom protiv svih onih, koji su krivi za njihovo razočarenje. A pred njima je izvršni odbor, zato on dobija prve udarce. A ko bi bio i ko drugi, glavni krivac, i on ne bi izbegao zasluženoj optužbi.

A kongres u Skoplju nije naš neuspeh, već samo jedan dokaz, da učiteljstvo nije više ravnodušno, već da se interesuje svojim sudbinom i ne dozvoljava, da mu drugi kroje kapu po svojoj volji.

Šta mi hoćemo? Da li je bolja takva debata, u kojoj se iznesu sve rane, koje nam drugi nanose, ili zatajivanje njihovo, poslušno odobravanje i potvrđivanje svega, što se servira sa predsedničkog stola? Zar nisu bolji mladi učitelji, koji živo prate rad organizacije i interesuju se uspehom, a traže leka neuspehu, nego svi oni, koji spavaju mrtvim snom? Kongres u Skoplju pokazao je, da učiteljstvo ima borcu, koji će svakad smelo ustati u odbranu svojih prava i pokazati svoju otpornost svakom onom, ko ustane protiv njih. Nesporazumi, koji su izbili u Skoplju posledice su neorganizovanja kongresa u tehničkom pogledu, zatim nesnalaženje uprave u stvorenoj situaciji. Da je predsedništvo imalo bolju taktiku, skupština bi se završila mnogo bolje i mirnije.

Slovenački delegati izvršili su svoju dužnost. Ideja depolitizacije bačena je među drugove u Srbiji. Potrebno je, da je

samo predsedništvo usvoji i da u njemu budu svi samo učitelji i borci za staleška prava, a ne partizani i izvršio partijskih smerova. Još nije sve prečišćeno, još treba mnogo truda. Kad se udruži slovenački idealizam sa srpskom temperamentnošću i borbenošću — uspeha će biti više nego neuspeha. A slabost naše organizacije leži u tome, što još nismo ujedinjeni, što su vođe organizacije i u njoj partizani, a ne samo učitelji. Otuda nezaštićavanje progone njenih učitelja od strane organizacije, jer u njenom predsedništvu svakad se nalazi neki pristalica partije, koja je na vladi i te progone vrši. Samo onda kad svi u organizaciji otrese partijski prah sa sebe i osete se samo učiteljima i borcima za dobro naroda — zasijaće našem staležu lepša budućnost. Nečega trulog ima u našoj organizaciji. To se mora lečiti, da sve ne propadne.

To znaju oni, koji nam oduzimaju stečena prava, zato su gluvu za naše proteste a gluvonemi za naše molbe.

Onda, kad se ujedinji celokupno učiteljstvo zemlje naše, kad svih osamnaest hiljada učitelja budu nosili jednu zastavu — povratice se izgubljena prava, zastrepe protivnici našeg staleža pred snagom našom. Kad narod bude podupirao zahteve naše, oni će biti ispunjeni. Tada će i naša staleška uprava smelo tražiti, da se poštuje naša prava, sa više borbenosti moći će nas zastupati, a dosadanju ponižnost zamenice hrabrošću.

A donde, dokle se drug raduje propasti druga svog, dok partije gospodare redovima našim — daleko je budućnost naša. Propast naša dočice za nas samih.

Slobodan J. Živojinović.

Naše statistike.

Začetkom počinje je prosvetna uprava razveselila upravitelje in ravnatelje naših učinih zavodov s posebnim plahtami polnim raznih vprašanj in najrazličnejših tabel pod lepo donečim in vzpodbujajočim naslovom »statistika«.

Po tolikih žalostnih statističnih izkušnjah zadnjih let smo te plahte razgrnili z velikim spoštovanjem in še z večjim upom, da bode ta najnovjša statistika jasna in smiselna. Vsaj v kakovosti papirja se je opazil že na prvi pogled velik napredek od raznih prejšnjih izdanj. A ko si začel študirati kopico vprašanj in primerjati razne tabele, je tvoj up na smiselnost in jasnost kmalu splavaj po vodi. Jezen si odložil delo ter čakal, da se zbrihtaš.

Ko se pa sam nisi zbrihtal, si začel vpraševati druge, ki so prav toliko pojmi ti zmes in si jo tolmačil po svoje, kakor ti sam, si se zabarikadiraj med matične liste in razne druge papirje ter delaj kakor si misliš in najboljši veri, da je prav. Oddahnil si se, ko si ta nestvor oddal na pošto in imel prijetno zavest, da ti ne bode več grenil miru podnevi ter te ne bode strašil v spanju ponoči.

Kako so naši tovariši nadzorniki spravili vsak za svoj srez tako različno pojmovane in izdelane statistike na skupno kilometrsko plahto, to je seveda posebno poglavje, za katero bi bilo potreba napisati poseben članek.

Pa pustimo ironijo ob strani!

Statistika je sama na sebi posebna veda. Da je ta veda umestna, potrebna in koristna, tega ne bode nihče zanikal. Seveda pa mora biti statistika jasna in smiselna. Ta jasnost in smiselnost pa mora dobiti svoj izraz v vseh podrobnostih tako, da zamoreš dobiti takoj popolno in neizpodbitno sliko o predmetu, katerega obravnava. Ako si pa pri sestavljanju sam nisi na jasnem, kako si bode na jasnem oni, ki jo dobi v roko!

Ko sestavljamo statistiko, moramo imeti zavest, da bode res služila svojem namenu, t. j. da bode v centrali uporabljena in pregledana v študijske in statistične svrhe. Te zavesti pa žal nismo imeli, ako hočemo biti odkriti. Zakaj zadnja leta smo poslali že na vagone papirja izpolnjenega z raznimi statističnimi podatki v Beograd, a kaj se je z njim zgodilo, tega nam seveda ni treba vedeti.

Priznamo, da so prilike v naši državi tako različne, da je res umetnost spraviti jih v skupno statistiko. A ravno radi kompliciranosti bi bilo potreba prav posebne

Da bi vsaka naša žena hotela, znala in zamogla postati prava, dobra mati. V dosednjem tednu je po mojem potrebnost med drugim tudi tole:

1. Mi, ki tako radi trkam na svoje pionsirstvo, smo vse preveč učitelji in vse premalo vzgojitelji. Smoteno bi morali posvečati mnogo več pažnje srčni izobrazbi naše mladine in stopiti v to svrhu z domom in z materjo kot vzgojiteljico v najozjisti stik. Sučemo pa se še vedno samo okrog paragrafa: dosega učnega smotra, še vedno se taksira učitelj in šola po učnih uspehih. In vendar je bistvo človeka in prava podlaga resničnemu blagostanju posameznika in celote, njegova srčna kultura in plemenit značaj. Vsa znanost in vsa izobrazba bi morala biti podrejena temu cilju, ne pa obratno!

2. Izkazujemo več spoštovanja, ljubezni in hvalečnosti svoji in vsaki materi. Prednjačimo v tem oziru, dajmo mladini dober vzgled ter pomagajmo materam kjer in kadar moremo!

Bodimo pa tudi posebno dobri, obzirni in prizanesljivi onim revčkom, sirotam, katerim je kruta smrt prerano izrgala najdražji zaklad, mamico.

3. V gospodinjskih šolah in gospodinjskih tečajih, ki bi se morali prirejati povsod ter biti obvezni za sleherni, tudi najzadnje gorsko dekle, naj bi med drugimi sodelovala tudi učiteljica-psihologinja (najbolje žena-mati), ki bi gojenke prijateljsko diskretno, a temeljito seznanila z vsemi tajnostmi seksualnega življenja in njega posledicami; naslikala naj bi jim vse prepeade, mimo katerih jim bo eventualno hoditi in jim pokazala pot po kateri naj se dvigne, ako kateri izpodrsne. Razložila naj bi jim vse bridkosti in sladkosti zakonskega življenja in materinstva. Govorila naj bi jim o negi in vzgoji otrok, o razmerju, ki naj vlada med materjo in odraščajočo mladino, dalje o pravnih dolžnostih in pravicah ter nepravicačih žene, itd. itd. — kako hvaležno in obširno polje. — To misijo bi, na našo pobudo, morala prevzeti šolska oblast.

pažnje pri osnutkih raznih vprašanj in tabel, da bi res zajele tisto, kar imajo vsi zavodi skupnega. Razen tega pa bi morale biti razvidne tudi posamezne razlike. Zato ni umestno, ako sestavi tiskovino samo par ljudi, ki poznajo prilike samo v enem delu države. Take tiskovine so primerne samo za tisto pokrajino, v drugih pa ne. Zato naj bi ministrstvo poskrbelo, da bi se sestavile vprašalne statistične pole po strokovnjakih in poznavalcih vseh naših različnih upravnih sistemov. Le na ta način bi prišli končno do jasnosti in smiselnosti v našem dosednjem statističnem kaosu in bi velike materialne žrtve ne bile zaman.

Kakor čujemo bomo zopet delali tiste obširne »polugodišnje izveštaje«, kakor smo jih delali pred par leti. Ako so tiskovine še vedno take, kakor so bile takrat, tudi s temi ne pridemo na zeleno vejo, ampak bode kaos le še večji.

Pa še nekaj bi menda prav upravičeno želeli!

Tiskovine naj se pošljejo v izpolnitev proti koncu leta, dokler je še učno osebje na svojih mestih, ne pa o počitnicah, ko se že vse razide. Naj okužajo to prijetnost vsaj deloma tudi drugi in se vadijo v njej. Upravitelji in ravnatelji imajo itak še dovolj drugih poslov, tako da jim pride tu dvomljiva čast prokleta draga.

Upravitelj.

Splošne vesti.

— Širji sosvet se sestane v Ljubljani, ker ne more poverjenstvo nikogar odtegovati od volilne upravičenosti pri ljubljanskih občinskih volitvah. Na poznejši čas je nemogoče preložiti, ker je že skrajni čas za sejo in je pozneje pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah ob nedeljah, v septembru pa je bil na 25. sklican občni zbor Zveze državnih nameščencev, katerega se morajo udeležiti tudi učiteljski delegati in zastopniki. Na seji v Ljubljani se bo sklepalo, kje naj se vrše v bodoče seje širjega sosveta.

— Revizijska uradniškega zakona. Centralna komisija je izdelala obširen projekt za izmeno čina zakona in uredbe za razvrščanje ter ga je poslala resortnim ministrstvom, da ga prouče in stavijo nanj svoje pripombe. Komisija že deluje ter pregleduje projekt centralne komisije z ozirom na prosveto in njene interese.

— Za državnega podtajnika v ministruvstvu prosvete je imenovan g. Ant. Sušnik.

4. Tudi naša moška mladina bo morala kreniti na drugo pot. Vcepiti ji bo treba vse več spoštovanja do dekleta, žene in matere. Reče se, da Slovenec ne zna biti kavalir — no, morda tudi Slovenke ne znamo biti tako ljubke in prikupne — torej mlo za drago! Ali eno se lahko in mora zahtevati; t. j. spoštovanje ženske časti ter obzir do njenega zdravja in materinstva. Vsak moški bi se moral zavedati in upoštevati, da ženska ni cvetlica, katero si utrja kjer in kadar hoče, potem pa vrže proč in prepusti poginju. Vsak oče bi si moral biti v popolni svesti velikanske važnosti, odgovornosti in svetosti trenutka stvarjenja novega bitja, novega življenja, v katerem bo tudi njegovo življenje živelo iz veka v vek. Vsak mož bi moral znati zadostno oceniti vse bolečine, vso skrb in vse trpljenje svoje žene, matere njegovih otrok. Moral bi znati v prilog njenega zdravja, okrepčanja in razvedrila odpovedati se kaki osminki, kakšni cigaret, kakšnemu kvartanju in še čemu; povdarjam: moral bi!

5. Boj, neizprosni boj alkoholu, v katerem tonejo ogromne množine naših gmotnih in moralnih sil, boj temu sovragu, ki uniči največ družinskih sreč, ker peha v obup toliko in toliko naših deklet, žena in mater. — Proč vse žganjarne, proč 80% gostilen in še jih bo preveč za naše razmere!

Gospoda! Ako bomo mi vsi z združenimi močmi in smoteno stremili ter delovali v tem pravcu, bo prišel čas, ko bo sleherna naša mati, mati v najsvetejšem pomenu te besede, mati sinov in hčera poštenjakov, ki bodo znali, pa tudi hoteli preobraziti naše razmere ter dvigniti domovino na nivo, ki ji pripada po njenih zmoglostih, lepota in bogastvu. — V to skupno delo, tovariši, si danes podajmo roke in z nami bo Bog!

V Kranju, dne 7. julija 1927.

Prispevajte kot »odporniki«
»Pevskemu zboru UJU učiteljstva«!

JOSIPINA AHTIKOVA:

Naša mati.

(Referat na VII. pokrajinski skupščini porverjenosti UJU — Ljubljana v Kranju.)

(Konec.)

In sedaj še nekaj o nezakonski materi! Sodobno naziranje glede nezakonske matere je dokument našega asocialnega pojmovanja odvisnosti poedinca od celote, je dokaz naše konzervativnosti, ki nikakor ni v stanju prilagoditi svojega mišljenja razvoju časa. Nimam namena zagovarjati nezakonskega materinstva, toda če je govorim o materah, bi se mi zdelo greh, z molkom zatajiti one matere, katerih delež je poleg vsega drugega trpljenja še prezir in ponižanje. Bodimo človeški in poglobimo se brez predsodkov samo v eno plat problema: nezakonska mati. Statistika kaže, da tvorijo najjačji kader nezakonskih mater služkinje, natakarnice in tovarniške delavke, ki so bile prerano, nepoučene in brez vsake moralne opore postavljene v svet, kjer so vsled svojega poklica in svoje eksistence primorane biti na uslugo več ali manj brezvestnim ljudem in surovim pohotnežem. Le poslušajmo, povest skoro vsake teh revic izven v isto: žalostne domače razmere, rano od doma, trdo, monotono delo brez razvedrila, potem opojni žarek ljubezni, sladke obljube — a v nesreči sama, zapuščena od vseh. S prstom se kaže za grešnico — tam doli po polju pa vriska nekdo!

Komu se zdi vredno, zamisliti se v vse brezmejno trpljenje, strah, samoto in sramoto, katero je taka ubožica molče prenašala vse one dolge mesece, ko bi ji moralo sijati najlepše in najbrezskrbnejše solnce ljubezni in zadovoljstva. Ako se v skrajni sili zateče k paragrafom dobi eventualno drobtinico za dete, a zase nobenih pravic. V najboljšem slučaju pomilovalno besedo. O pravnem položaju nezakonske matere in žene sploh ne bom govorila, to je poglavje zase. Iz statistike je razvidno, da

smo tozadevno v Jugoslaviji še zelo zelo daleč, za skoro vsemi civiliziranimi državami in da bo treba še prav odločnega boja za naše ženske pravice. Vendar pa imamo, hvala Bogu, kljub temu tudi med nezakonskimi materami prav skrbne matere in do bre vzgojiteljice. Koliko jih je, ki vso od očeta zavrženo ljubezen prenese na dete, se ga oklenejo z vso dušo, mu posvetijo vse moči, vse življenje. Taka mati je svoj greh pač tisočkrat oprala in je v svojih očeh vredna vsega spoštovanja.

Ker je torej pot posebno nezakonskega materinstva tako silna bridka in trnjeva, bi se, ako katera na tej poti omaga in pade, ne smeli pravzaprav niti čuditi, kaj sele pobirati kamenje in ga metati na ubogo revo, ki je bogve koliko trpela, predno je pod težo bremena obupala ter razžalila javno mnenje in paragrafe. Nočem braniti in zagovarjati dejstev, katera označujemo kot nemoralna in kaznjiva, povedala bi samo, da je po mojem mnenju pretežna večina vseh onih, ki se otresejo materinstva na nedopusten način in tudi onih, ki so sicer matere, a tega lepega imena ne zaslužijo, ker svojih dolžnosti ne izpolnjujejo, žrtev nas vseh, žrtev pomanjkljive vzgoje, žrtev naših razdrapanih, ozkosrčnih, nehumanih in mnogokrat tako silno krivičnih socialnih razmer. Tu je jedro rak-rane, ki gloda naše telo na vseh koncih in krajih, i te ne bomo izlečili niti z moraliziranjem, niti z zapiranjem zločin, marveč s tem, da bomo energično posegli v jedro celote. Kakor je zdravniška veda prišla v okom nalezljivim boleznim šele takrat, ko je začela postopati profilaktično, t. j. s kanalizacijo, izboljšanjem stanovanjskih razmer in širjenjem splošne higijene, torej s sredstvi, ki dajejo celoti zdravejšo življensko pogoje, tako bomo tudi moralni nivo našega ljudstva sploh in ženstva posebej dvignili šele s praviim umevanjem in energičnem izboljšavanjem naših splošnih socialnih razmer in naših zakonov. Dvigniti moramo celoto in celota bo dvignila poedinca!

In sedaj: Kaj je tozadevno naša naloga!